

Anmeldelse

Peter K. Westergaard, *Nietzsche: Hvis man altid går til grunden: En afslutning*, Aalborg Universitetsforlag 2018, 138 sider, kr. 200,00.

I 2007 udgav Peter Westergaard *Nietzsche ' - fra 1888, som år et - ' : et studie i Nietzsches Der Antichrist* (ligeledes Aalborg Universitetsforlag), der på udmærket vis fremstillede Nietzsches sene værk *Antikrist – forbandelse over kristendommen* (oversat til dansk og udgivet på Det Lille Forlag 2005). Nu følger han så op med en præsentation af Nietzsches opgørelse over sin tænkning i året 1887. Westergaard ynder at citere de filosoffer, der optager ham, og således gøres der også flittigt brug af citater i denne bog. Allerede på første blad følger vignetten op på bogtitlen: “Min stærkeste egenskab er selvovervindelsen. Men det er også den som jeg behøver mest – jeg er altid ved afgrunden.” At Nietzsche befinder sig ved afgrunden allerede i 1887, er man ikke i tvivl om, når man læser Westergaards fremstilling. Det kompromisløse i Nietzsches tænkning fremgår da også af den velvalgte titel.

Westergaard skildrer levende filosofens rastløse færd fra by til by i Italien, Schweiz og Frankrig, hans lejlighedsvis samvær med venner, der for en stund bringer ham ud af ensomheden, samt den melankolske og sygelige tilstand, han ofte befinder i. Inden for denne biografiske ramme udfolder Westergaard samtidig på kompetent vis det filosofiske standpunkt, som Nietzsche forsøger at sammenfatte i form af nye forord til sine tidligere værker. Samtidig udarbejder han det notorisk berømte værk *Zur Genealogie der Moral: Eine Streitschrift (Om Moralens Genealogi: Et Stridskrift)*,¹ der i tilspidset form udtrykker hans opgør med den kristne moral. Westergaard følger Nietzsches arbejdsplaner nøje, og vi får et enestående indblik i, hvordan Nietzsches personlighed og tænkning hænger sammen. De skiftende ophold, snart i Sils Maria, snart i Nice, tegner billedet af et plaget menneske, der tumler med ensomhed, sygdom, arbejdet med korrekturer og tilføjelser, og håbet om at påbegynde et nyt projekt: “Wille zur Macht” (‘Viljen til magt’). Forudsætningen er imidlertid, at han får ‘afregnet’ sit tidligere forfatterskab, så han kan lægge det ad acta.

Westergaard udfylder et hul i Nietzsche-forskningen ved omhyggeligt at rekonstruere forskellige omstændigheder omkring Nietzsches forfatterskab gennem 1887. Det er i øvrigt en af Westergaards store fortjenester, at han, som vi også har set det i forbindelse med Wittgenstein, går tæt på den konkrete tilblivelse af filosofiske tekster. I dette tilfælde forstår vi simpelthen Nietzsche bedre, når vi samtidig får lov til at “kigge ham over skulderen” under hans tilbagevendende migræner, melankoli og

¹ Oversat til dansk af Niels Henningsen som *Moralens Oprindelse*, Frederiksberg: Det lille forlag 1999

hyppige utilpashed. Det skærper også kontrasten til den ofte ekstatiske livsbesyn- gelse, som gennemtrænger værkerne og de tilføjede forord. Som læser kan man vælge at se det som et udtryk for en litterært-filosofisk kompensation; men man kan også lade det stråle som en vision, der ikke lader sig kue af legemets skavanker. Samtidig får man let indtryk af, at den hånlige kritik, Nietzsche retter mod den kristne traditi- ons moralske livssyn, og ikke mindst mod 'slavesjælen' i den europæiske kultur, er fuld af en aggressiv lidenskab, der peger tilbage på ham selv. Det ressentiment, han tillægger det svage menneskes uindrømmede magtvilje, kommer ikke så lidt til at minde om den hævn-gerrighed, der driver hans egen pen.

Det fine ved Westergaards fremstilling er imidlertid, at han ikke selv fælder dom. Han har ihærdigt indsamlet relevant kildemateriale og lægger de objektive vidnes- byrd frem, så man kan danne sig sit eget indtryk. Men styrken ved denne metode kan også siges at være dens svaghed, i hvert fald hvis man måtte ønske sig, at forfatteren selv tog bladet fra munden og bød ind med nogle af sine egne overvejelser og kom- mentarer. Dette nærstudie af et enkelt år i Nietzsches liv må uvægerligt have sat nogle tanker i gang. Dem holder Westergaard imidlertid for sig selv. Og bogen slutter brat af med, at vor hovedperson stiger ind i det forkerte tog på vej til Torino.

Vi ved jo godt, at det var i denne by, at Nietzsche i begyndelsen af 1889 gik fra forstanden, og at hans filosofiske virksomhed dermed gik til grunde. Men det er op til os selv i hvilket omfang, Westergaard har dette i tankerne, når han som et slags princip for Nietzsches arbejde i 1887 henviser til altid at gå til grunden. Jeg gætter på, at de to kursiveringer dels hentyder til Nietzsches mange og lange gåture, der var en forudsætning for at han overhovedet kunne arbejde, dels til hans egen tænkings grund, det standpunkt, han gennem forordene bestræber sig på gøre så tydelig for sig selv og sine læsere som muligt. Men at komme til denne grund betyder som sagt også at stå ved afgrunden. I *Also Sprach Zarathustra (Således talte Zarathustra)* sammen- ligner Nietzsche mennesket med en line, der henover en afgrund (Abgrund) er ud- spændt mellem dyret og overmennesket.² Overgangen er samtidig en undergang. Det svage, moralsk fordærvede menneske må gå under, for at et nyt og friere væsen, over- mennesket, kan fødes og sætte sine egne værdier. Men nu er jeg allerede ved at lufte tanker, som Westergaards bog har vakt hos mig. Selv holder han sig tilbage og nøjes med en prisværdig grundighed i fremlæggelsen af de historiske detaljer samt af Ni- etzsches tænkning anno 1887. Og det er jo også en måde at gå til grunden på.

Westergaards bog er på alle måder anbefalelsesværdig, både for den kyndige Ni- etzsche-læser og for den almindeligt interesserede. Med let ført pen inviterer han os med på Nietzsches rejser fra by til by, og vi sidder næsten sammen med ham i det kolde værelse i Nice, hvor en brændeovn, hans lille 'ildgud', lige akkurat gør det ud- holdeligt for ham at sidde og skrive. Men det skal også siges, at Westergaards stil præges af gentagelser, der ikke altid synes lige nødvendige. Igen og igen mindes vi om, at Nietzsches hovedformål er at 'afregne' sit hidtidige forfatterskab, så han kan lægge det 'ad acta'. Her kunne fremstillingen godt have været strammet op. Men det

² *Således talte Zarathustra: En bog for alle og ingen*, oversat af Niels Henningsen, Frederiksberg: Det Lille Forlag 1999, 13

skal ikke sløre billedet af fin lille bog. Vi har her at gøre med en Nietzsche-kender, fra hvem vi meget gerne ser flere værker og år i Nietzsches liv, beskrevet så kyndigt, som det er sket hidtil.

*Lars Albinus, lektor, dr. theol.
Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet*